

REFORMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI LIMBILOR STRĂINE ÎN UNIVERSITĂȚILE DIN ROMÂNIA

VIOLETA NEGREA*

violeta.negrea@gmail.com

Abstract: *The article makes a presentation of the evolution of the teaching domain of the foreign languages for specific purposes at international and national level. It also makes references to the curriculum reform of the domain that should be deepened and directed to the specific linguistic and communication competences of the Romanian professionals.*

Keywords: *foreign languages for specific purposes; curriculum reform; specific competences; professional competences; market economy.*

Condițiile noii democrații din România conduc la reconsiderarea valorilor umane și sociale reale și la necesitatea reformării fundamentale a societății românești pe baza acestora. Baza de pornire a acestor transformări îl constituie, desigur, sistemul educațional, care reprezintă acea structură instituțională generatoare stratificării naturale a societății pe baza competenței profesionale.

Considerăm că unul dintre domeniile de predare, cu un puternic rol în acest proces, este acela al limbilor străine, prezent la toate nivelurile procesului educativ instituționalizat.

Nu este de neglijat determinarea politică în această privință care vizează contribuția formării tinerei generații din acest domeniu în integrarea reală a țării noastre la Uniunea Europeană.

Așadar, se poate vorbi de intensificarea și profesionalizarea activității didactice a limbilor străine în România?

Este de la sine înțeles că, la nivel universitar, învățământul limbilor străine este menit formării profesionale de înalt nivel, prin autonomie de studiu, cercetare, competențe de comunicare și de adaptare interculturală, deschidere către cunoaștere și performanță.

Limba străină aplicată, specific mediului universitar, constituie un domeniu didactic cu vechime de peste 50 ani în țările dezvoltate ale lumii. Acesta, sub diferite denumiri - ESP (*limbă engleză cu scopuri speciale*),

* Prof. univ. dr., - Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București.

învățământul limbii străine pe bază de conținuturi (en. *content-based language instruction*) - își aduce contribuția la formarea, profesionalizarea, specializarea absolvenților la toate nivele formării academice: studii de licență, masterat, doctorat, post-doctorat.

Structurile, conținuturile, standardele curriculare, metodele și tehnicile didactice constituie elementele de referință în evaluarea calității domeniului vizat. Dacă ținem cont și înțelegem semnificația momentului istoric pe care îl trăim, vom avea și o percepție corectă a acestuia în ceea ce privește contribuția pe care învățământul limbilor străine aplicat îl are în noua experiență a omenirii - de transformare și restructurare a societății egalitariste, artificiale, în acea societate stratificată în mod natural pe calitatea cunoașterii și pe valorile socio-profesionale reale. Acest proces se bazează pe temeinicia unui învățământ competitiv, furnizat de structuri instituționale și curriculare solide, obiectivate și transparente, care să producă acele valori ale cunoașterii capabile să determine transformarea și restructurarea societății pe care toți o așteptăm.

1. Reforma administrativă instituțională

Liberalizarea și democratizarea învățământului universitar s-a concretizat în legiferarea autorizării universităților particulare chiar în primele zile ale prefacerilor sociale din țara noastră. Legislația permisivă în acest domeniu a materializat o rețea de universități particulare la nivel național care o completează pe cea a universităților de stat, stabilind coordonatele competiției în domeniul învățământului prin alternative ale serviciului social de educație în continuă dezvoltare.

2. Reforma curriculară

Elementul cel mai important al reformei învățământului limbilor străine din țara noastră este cel curricular, atât la nivel macrostructural, cât și la nivel microstructural, respectiv, modul instituțional de organizare al domeniului și aspectele concrete ale procesului formativ însuși la nivelul grupelor de studenți.

Continuarea ideii necesită, în acest moment, clarificări referitoare la conceptul de curriculum, pe care autoarea le are în vedere în continuarea expunerii. Astfel, curriculum-ul este reprezentat de:

1. documentele formale și oficiale directe ale politicii educaționale prin care se stabilesc obiectivele procesului formativ, alinierea la standardele internaționale de performanță ale acestora, etc. Acestea operează prin intermediul *cerințelor legislative, planurilor de învățământ, programelor de studii,*

respectiv, ponderea numărului de ore alocate disciplinei, gradul de dificultate ale programelor, finalitatea obiectivată a formelor de evaluare, etc.

2. elementele procesului formativ însuși, ca rezultat al politicii educaționale, care vizează *programele analitice, materialele didactice, metodele de predare-învățare, formele și tehnicile de evaluare*, etc.

În viziunea autoarei, reforma învățământului limbilor străine la nivel universitar cuprinde cele două componente distincte ale curriculumului. Astfel, în ceea ce privește politica formală și viziunea asupra documentelor, care legiferează obiectivele și strategiile de dezvoltare ale învățământului superior din România, îndeplinesc condițiile unei reforme curriculare autentice prin autonomia universitară care permite elaborarea planurilor de învățământ individuale, pe baza experienței proprii în privința formării competențelor de care piața muncii are nevoie. Astfel, planurile și programele de învățământ sunt elaborate pe baza unei analize amănunțite a competențelor și a nivelului acestora necesare pieței muncii specifice care devin astfel obiective de formare ale studenților.

Limbile străine aplicate domeniilor profesionale reprezintă azi un domeniu de predare și în țara noastră, care vizează creșterea competențelor profesionale prin accesul direct al cursanților la evoluția domeniului profesional pentru care se pregătesc, prin formarea și dezvoltarea competențelor lingvistice, de comunicare și interculturale ale acestora.

În cele ce urmează, se face o prezentare a elementelor care influențează decizia în privința structurii și conținuturilor programelor de învățământ ale disciplinei *limbă străină aplicată* la nivel universitar, ca a 2-a componentă a reformei curriculare în domeniul limbilor străine aplicate

- a) - obiectivele formative instituționale;
 - dacă limba străină constituie mediul de instrucție;
 - dacă limba străină aplicată este disciplină în planul de învățământ;
- b) - condiționările de natură administrativă, materială și a resurselor umane;
- c) - nivelul motivației studenților;
- d) - nivelul inițial al competențelor lingvistice și de comunicare al studenților;
- e) - nivelul de cunoaștere și formare a profesorului de limbă străină în domeniul profesional specific;
- f) - accesul la materialele didactice necesare procesului educativ.

Standardele didactice internaționale ale domeniului de predare ale *limbilor străine aplicate* sunt pe cale să devină operaționale și în țara noastră. Astfel, departamentele de limbi străine ale universităților își elaborează propriile programe analitice în concordanță cu cerințele pieței muncii

specifice în privința competențelor lingvistice și de comunicare, care furnizează, la rândul lor, acele criterii de selecție a conținuturilor, nivelelor de dificultate ale acestora, a metodelor și a tehnicilor didactice necesare atingerii obiectivelor de formare propuse.

Domeniul de predare al "*limbii străine aplicate*" reprezintă o provocare atât pentru dezvoltarea competențelor specifice la studenți pentru a face față cu succes nevoilor de performanță profesională, dar și pentru personalul didactic, prin specializarea și consolidarea performanțelor profesionale ale acestora. Accesul liber la noutățile în domeniul materialelor didactice, al metodelor și al tehnicilor de predare, al evaluării, și chiar cu cele de auto-evaluării a propriilor performanțe, ca expresie a independenței și a personalității profesionale, sunt de natură să creeze acel climat profesional necesar performanței didactice.

Spre exemplu, elaborarea conținuturilor cu caracter didactic, jalonat de obiectivele procesului instrucțional, cumulează trăsături specifice, cum ar fi:

a) – *conținuturile trebuie să constituie un stimulent al învățării*. Adecvarea conținuturilor este măsura în care acestea stimulează învățarea prin:

- specificul profesional;
- prezența activităților stimulative, antrenante care încurajează logica și capacitățile de acumulare ale studenților;
- oportunități pentru folosirea și aplicarea cunoștințelor deja acumulate anterior;
- provocarea cunoașterii atât pentru profesori cât și pentru studenți;
- autenticitate, care reprezintă o condiție importantă a eficienței programului de limbă străină aplicată, cu rol stimulat în motivarea cursanților, care determină obiectivarea competențelor propuse de program, motivând cursanții socio-profesional;

b) – conținuturile didactice specifice unui domeniu profesional organizează unitățile de studiu lingvistic și de comunicare în concordanță cu logica aceluși domeniu, facilitând coerența procesului de asimilare cu care studenții sunt deja familiarizați, încurajând autoevaluarea progresului în învățare;

c) – conținuturile pentru învățarea *limbilor străine aplicate* sunt oglinda viziunii profesorului în privința instrucției: dacă acesta se concentrează asupra dezvoltării capacității de gândire a studenților, atunci materialul didactic va cuprinde activități pentru stimularea acestora prin învățare, lăsând loc și variației care să permită diversificarea aplicațiilor practice prin:

- *input*: diferite tipuri de conținuturi sub forma textelor compacte profesionale, imaginilor înregistrate audio, video, diagramelor, etc. Structura variată a conținuturilor asigură opțiunea pentru o mare varietate de activități

specifice învățării limbii străine, pe competențe, și nivele de competență: *înțelegere din lectură, înțelegere din ascultare, redactare, conversație*. Conținuturile specifice domeniului profesional asigură, de asemenea, posibilitatea exersării abilităților profesionale ale studenților pentru domeniul pentru care se pregătesc;

- *elementele non-lingvistice* transmise prin conținuturi care sunt menite dezvoltării consistente ale activităților de comunicare din clasă pe domeniul profesional;

- *centrarea pe limbă*: conținuturile trebuie să asigure posibilitatea destructurării și respectiv, restructurării limbii pe categoriile gramaticale ale limbii străine studiată și pe cele ale limbii materne, pentru facilitarea procesului de predare-învățare;

- *activitățile de lucru*: conținuturile trebuie să constituie mediul propice dezvoltării sarcinilor de lucru comunicative prin care studenții să construiască elementele de limbă străină aplicată din elementele destructurate din fiecare unitate.

3. Metode și tehnici ale învățământului limbilor străine aplicate

Caracterul comprehensiv al conceptului de *curriculum* adoptat de autoare include și metodele și tehnicile specifice instrucției active a limbilor străine.

Acestea sunt implicite structurii *conținuturilor, elementelor non-lingvistice și opțiunii de centrare a didacticii pe aspectele limbii*. Opțiunea și selectarea lor se realizează de către cadrul didactic în funcție de:

- nivelul inițial al competențelor lingvistice ale studenților;
- opțiunea didactică a cadrului didactic;
- experiența dar și de riscul asumat de acesta în privința eficienței și rezultatelor procesului de achiziționare a competențelor specifice de către studenți.

Experiența acumulată în ultimii ani, la nivel internațional, demonstrează că metodologia centrată pe studiul și efortul individual este de natură să dezvolte competențe lingvistice și de comunicare solide, de durată, flexibile, adaptate mediului profesional specific. Aceasta ține cont de următoarele elemente:

- caracterul progresiv și procesual al învățării;
- specificul emoțional și motivațional al studenților în prioritizarea aspectelor de limbă de asimilat, strâns legat de experiența socio-profesională individuală.

4. Evaluare

Beneficiarii investițiilor materiale, umane și de timp în aceste programe urmăresc performanța înaltă a cursanților, ceea ce conduce la necesitatea elaborării unor structuri, metode și tehnici evaluative relevante, atât în privința cursanților, cât și a programului însuși.

Astfel, specificitatea obiectivelor programelor de studiu al *limbilor străine aplicate* este asociată evaluării standardizate a competențelor și nivelelor de competență ale cursanților.

A) *evaluarea cursanților*. Nivelul de competențe propus de un program de studiu al *limbii străine aplicate* este evaluat de către beneficiarii acestuia: *angajatori, sponsori, universități* prin:

a) testarea inițială a cursanților pentru stabilirea necesarului de competențe lingvistice și de comunicare în limba străină specifice domeniului, mediului și nivelului profesional;

b) evaluări pe parcursul programului pentru măsurarea progreselor acumulate de către cursanți, care au în vedere și măsurarea eficienței programului însuși;

c) examinarea progreselor cursanților în privința evoluției capacității de adaptare de comunicare interculturală specifice mediului profesional în care aceștia își desfășoară activitatea.

Un element important al evaluării în România îl reprezintă caracterul obiectiv al acesteia. Autoarea consideră necesară elaborarea unor grile pentru fiecare dintre programele inițiate pe competențele vizate și pe nivelurile acumulării acestora care să permită rezultate corecte, unice ale evaluării progreselor înregistrate de către cursanți, dar și a programului însuși, necesare procesului decizional instituțional. Se recomandă ca baremele de evaluare să aibă la bază criterii și standarde unice, definite cu precizie, ceea ce ar constitui primul semnal real al reformei în privința eficienței și calității programelor de studiu al limbilor străine aplicate.

B) *acreditarea programului ESP*.

Evaluarea și confirmarea eficienței programului se bazează pe evaluarea:

- cursanților;
- conținuturilor;
- metodelor de instruire, învățare și evaluare;
- rezultatelor concrete în activitatea profesională a cursanților.

5. Noi domenii de cunoaștere

Considerăm că instructorii de limbă străină aplicată trebuie să fie capabili în domeniul formării competențelor lingvistice, de comunicare și de adaptare

interculturală a viitorilor profesioniști. Este, de asemenea, important nivelul de cunoaștere al acestora în domeniul profesional de aplicație, dar și deschiderea lor către acumularea de noi informații. Formarea de echipe pluridisciplinare și colaborarea eficientă în cadrul acestora este de natură să contribuie în bună parte la structurarea unui program de limbă străină aplicată eficient, cu rezultate optime.

Expunerea de față constituie o prezentare a opiniilor și a soluțiilor pentru eficientizarea programelor de *limbi străine aplicate*, ca premisă a reformării învățământului universitar din țara noastră, având în vedere rolul acestuia în consolidarea economiei de piață sănătoasă, care să contribuie la integrarea organică a țării noastre în Uniunea Europeană.

BIBLIOGRAFIE

1. Candlin, C.N., (1984), "*Syllabus Design as a Critical Process*" in Language Learning and Communication, vol. 2. Institute for English Language Education, University of Lancaster.
2. Coffey, B., (1984), "*ESP - English for Specific Purposes*" in Language Teaching Vol. 17, No. 1, Cambridge University Press.
3. Donovan, P., (1978), *Basic English for Science*, Oxford University Press.
4. Hutchinson, Tom; Waters, Alan: (1991), *English for Specific Purposes - A Learning-centred approach*; Cambridge University Press.
5. Swales, P., (1971), *Writing Scientific English*, Nelson.
6. Wilkins, D.A., (1976), *Notional Syllabuses*, Oxford University Press.